

CIVILTIESĪBU APAKŠNOZARE

EKONOMISKĀ DROŠĪBA KOMERCĀRIJUMU KONTEKSTĀ

Mg. iur. Jānis Joksts,

Juridisko un grāmatvedības pakalpojumu biroja

“FinLaw Consulting” valdes priekšsēdētājs,

*RSU doktora studiju programmas “Juridiskās zinātnes”
doktorants, Latvija*

Abstract

Raiderism is a type of offense that doesn't have an exact definition in the law system. The main goal of the publication is to investigate the topicality of the fraudulent version – the raiderism and research historical interrelationships in the aspect of normative acts, as well as to study the nature of raiderism by analyzing a specific example. This example, like many others, fully confirms the hypothesis of the existence of raiderism, the problem of preventative identification of the profile of riders, as well as the imperfections of normative acts. In author's opinion, it is possible to identify the most common types and by providing appropriate solutions to the regulatory of the area – raiderism can be localized quickly, but perpetrators can be held liable for their actions. Undoubtedly, effective regulatory regulation will also act as a deterrent to the spread of raiderism, as the inability to react effectively and the relative sense of impunity serve as catalyst for the raiders – the injured party needs to make great efforts and, despite the losses caused by the raiders, must be financially capable of proving the perpetrator's offense in long term.

Keywords: raiderism, economic safety, commercial transaction.

Ievads

Kā zināms, daudzu komersantu darbības jomas saskaņā ar

Komerclikuma un citu tiesību aktu normu daudzveidību nonāk vairāku saimniecisko subjektu dibināšanas un darbošanās noteiktā aprītē. Tam par pamatu ir daudzpusējās īpašuma formas, kas eksistē ikdienā un nodrošina biznesa vides attīstību un izaugsmi. Respektējot to, kā arī komercdarbības konkurenci, nepilnīgo komercdarbības tiesisko regulējumu, atsevišķos elementos izteikti vājo valsts pārvaldi un citus apstākļus, komersants tiek pakļauts daudziem ne tikai iekšējiem un strukturāli birokrātiskiem, bet arī ārējiem darbības riskiem.

Tas nozīmē, ka komersanti ir spiesti arvien biežāk domāt un rīkoties komercdarbības interešu aizstāvībai nevis pašauties uz normatīvo aktu regulējuma pilnveidi atbilstoši krāpšanas tendencēm, tostarp arī no reiderisma fenomena, kurš ar katru dienu kļūst arvien daudzveidīgāks un grūtāk identificējams. Tiek izstrādātas un īstenotas arvien jaunas shēmas par personu aktīvu un pasīvu iegūšanu ar negodprātīgiem paņēmieniem. Īpaša loma šajos gadījumos ir dažāda rakstura ražojošo un pakalpojumu jomā strādājošo uzņēmumu un tiem piederošo īpašumu pārņemšanā.

Publikācijas mērķis ir izpētīt reiderisma ierobežošanas tiesiskā regulējuma problēmas būtību. Raksta uzdevumi ir analizēt reiderisma problēmu ekonomiskās drošības komercdarījumu kontekstā, noskaidrot reiderisma normatīvo regulējumu, analizēt reiderisma definīciju, analizēt vēsturiskās kopsakarības normatīvo aktu aspektā.

Pētījuma objekts ir reiderisms kā ekonomiskās drošības apdraudējums komercdarījumu kontekstā. Pētījuma priekšmets ir reiderisma tiesiskais regulējums Latvijā.

Pētījuma izstrādē pielietotas šādas metodes: literatūras analīzes metode, vēsturiskā metode, socioloģiskā novērošanas metode, indukcijas metode.

Mūsdienās tiek pielietotas dažādas metodes un izmantoti dažādi paņēmieni kontroles iegūšanai komercuzņēmumos, un tas teju ik dienas ir ieraugāms Latvijas masu medijos. Un šī negatīvā tendence neskar tikai bezrūpīgos un neuzmanīgos komersantus. Pirmkārt, jāpiezīmē, ka par labu komersantu ir uzskatāms tāds, kurš ar savu intelektuālo ieguldījumu, personīgiem līdzekļiem un citiem labumiem veicinās veselīgu komercdarbību. Taču nedrīkst aizmirst, ka šāda tipa komersants tāpat ir pakļauts komercdarbības riskiem un to negatīvajai ietekmei, piemēram, iespējamiem zaudējumiem, sīvai konkurencei u. c., kas nozīmē, ka ne vienmēr komercdarbība būs

tikai ienesīga. Šajā gadījumā komersants iegūst, tā saucamā, pozitīvā komersanta statusu. Turklāt tas nozīmē, ka pozitīvais komersants vienmēr rūpēsies par savas komercdarbības attīstību, centīsies ieviest jaunākās tehnoloģijas, investēs jaunu iekārtu iegādē, kā arī veicinās labas pārvaldības mehānismu ieviešanu komercsabiedrību darbā.

Tādējādi ilgtspēja un ilgtspējīga attīstība cieši saistīta ar saimniekošanas makroekonomiskā modeļa izvēli. Par efektīvāko līdz šim zināmo saimniekošanas modeli atzīstama vairāk vai mazāk regulēta tirgus ekonomika. Individuālā un korporatīvā uzņēmējdarbība ir tirgus ekonomikas sistēmu veidojošs pamatelements. Tāpēc par ilgtspējīgas attīstības būtisku priekšnoteikumu uzskatāma uzņēmējdarbības vides stabilitāte, efektivitāte un funkcionēšana visas sabiedrības un tās atsevišķu elementu interešu nodrošināšanai. Cita starpā, valsts varai jāspēj nodrošināt uzņēmēja īpašumā vai cita veida likumīgā kontrolē esošo materiālo vērtību pietiekošu aizsardzību pret jebkādiem apdraudējumiem un prettiesiskiem tīkojumiem, kā arī garantēt tā dzīvības un veselības neaizskaramību pret visa veida prettiesisku rīcību. Tādējādi par ļoti nozīmīgu faktoru tiesiskās palāvības jēdziena pamatfunkcijai var uzskatīt reglamentāciju pret valsts amatpersonu, ierēdņu un tiesnešu iespējamām ļaunprātībām. Korupcijas riski ir eksistējuši vienmēr, taču ņemot vērā tendences un mūsdienu tehniskās iespējas – tiek darīts pārāk maz to ierobežošanai.

Īpaši tas attiecināms uz dažādām vardarbības izpausmēm – pieļaujot nelikumīgas vardarbības izmantošanu pret materiālo labumu radītājiem, tiek tieši un nepārprotami apdraudēta sabiedrības, valsts vai valstiska veidojuma ilgtspējīga eksistence.

Šajā sakarā ir vērts neaizmirst pašus tiesību vēsturiskos pamatus un nesarežģīt vienkāršas lietas. Protams, to nevar pielietot burtiski, taču ar zināmu pāreju un pielāgošanu mūsdienu sistēmai, normatīvo aktu regulējumam un aktuālajām reideru shēmām. Šajā sakarā vispirms būtu jāpēta romiešu spaidu un draudu koncepcijas pamati. Tas nozīmē, ka šo sinonīmu terminu eksistence ietvēra visai detalizētu un savam laikam efektīvu tiesisko regulējumu, kas, cita starpā, neapšaubāmi deva savu nozīmīgu artavu Senās Romas valsts ilgtspējas nodrošināšanā. Spaidu jeb vardarbības un draudu jeb iebiedēšanas institūti ir samērā precīzi definēti, avotos atrodams plašs tos raksturojošo pazīmju un kvalificējošo kritēriju klāsts.

Tāpat avoti satur visai izsmeļošus piemērus, tādējādi atvieglojot izklāstītās domas uztveri un izpratni par institūtu būtību un

piemērošanas nosacījumiem. Normatīvais regulējums paredz efektīvas, motivējošas un arī ekonomiski pamatotas sankcijas par spaidu un draudu prettiesiskas pielietošanas gadījumiem – restitūciju jeb uz tiesas autoritāti balstītu pilnīgu sākotnējā stāvokļa atjaunošanu un cietušā tiesības uz prasījumu četrkārtīgā viņam nodarīto zaudējumu apmērā – situācijai, kad par spaidiem un draudiem atbildīgais labprātīgu restitūciju neveic.

Daudz uzmanības veltīts par draudiem un spaidiem atbildīgā – atbildētāja identificēšanas jautājumiem, atzīstot, ka tādi var būt gan viens, gan vairāki subjekti un pat korporatīvi veidojumi. Atrunāta rīcība gadījumos, kad atbildētāji ir vairāki, vai kad atprasāmā lieta neatrodas pie spaidu/draudu pielietotāja, bet pie kāda cita. Tāpat atrunāta rīcība situācijās, kad spaidu/draudu attiecībās iesaistīti parādnieki, viņu kreditori un galvinieki. Ņemot vērā verdzības institūta pastāvēšanu, izveidots specifisks minētajai jomai veltīts tiesiskais regulējums.

Atbilstošs tiesiskais regulējums radīts arī saistībā ar mantošanas problemātiku. Avoti satur nepieciešamos tehnoloģiskos nosacījumus strīdu risināšanai – pretenzijas spaidu un draudu gadījumos bija risināmas tiesas ceļā, atbilstoši romiešu tiesvedībā pieņemtajām procesuālajām normām, likumā paredzētajos procesuālajos termiņos.

Turpinot pētīt pēdējā laikā masu medijos atspoguļotos gadījumus, jāsecina, ka reiderisms arvien biežāk sastopams shēmās, kas skar personu īpašumu piesavināšanos, to īpašumtiesību nodošanu ar dažādu darījumu starpniecību trešajām personām, lai īpašumu operatīva atgūšana kļūtu sarežģītāka. Rezultātā reideri gūst ievērojamu peļņu, bet patiesie labuma guvēji un labticīgie starpnieki uz daudziem gadiem kļūst par kriminālprocesu un civiltiesisku strīdu dalībniekiem pret savu gribu. Diemžēl šādu shēmu īstenošanā dažkārt ir iesaistītas valsts amatpersonas.

Nedrīkst atstāt bez ievērības apstākli, ka reideri biznesa nozares un personas nešķiro – par upuri var kļūt jebkura komercsabiedrība vai fiziska persona, kurai pieder kādi vērtīgi aktīvi vai pasīvi. Pašu upuru nepietiekama vērtība, neiedziļināšanās līgumu nosacījumos un pieredzes trūkums šādu gadījumu identificēšanā var izraisīt ne tikai komercsabiedrības vai īpašuma zaudēšanu, bet arī turpmākus zaudējumus tiesvedībās.

„Reiderisms” ir relatīvi nesen radies termins, kas tiek lietots sabiedrībā, lai apzīmētu trešo personu prettiesiskas vai neētiskas

darbības personu mantas, uzņēmuma kapitāla daļu vai to aktīvu pārņemšanā vai valdījuma tiesību nostiprināšanā. Lai gan „reiderisms” kā jēdziens līdz šim vēl nav nostiprināts kā juridisks termins, tas pēc iespējas ātrāk būtu jādara, ko apliecina arī Inta Kuža teiktais reiderisma sakarā: “Lai runātu par to, kur ir noziegums, vispirms ir jāsaprot definīcija – kas ir reiderisms. Šīs problēmas risināšanā liels potenciāls ir tieši zinātniskai pētniecībai, juristiem būtu ļoti svarīgi saprast, kur beidzas civiltiesiskās attiecības un sākas noziegums, un šai izpratnei ir jābūt vienotai visos līmeņos – gan policijā un prokuratūrā, gan arī tiesā”¹. Tomēr šī slenga esamību uzskatāmi pierādīja 2013. gada grozījumi Civillikumā, kas plaši tika dēvēti par „Antireiderisma likumu”. Kā vienu no problēmām autors saskata tieši stagnāciju tiesību aktos, kuros trūkst mūsdienīga, ikdienišķām problēmām atbilstoša jēdzienu tiesiskā regulējuma. Arī šajā publikācijā uzmanības centrā esošais „reiderisms” kā jēdziens vai apzīmējums nav atrodamas ne Civillikuma, ne Civilprocesa likuma², ne arī Krimināllikuma pantos. Ja ir skaidrs, saskaņā ar kuriem Krimināllikuma un Civillikuma pantiem var inkriminēt melno un daļu no pelēkā reiderisma, tad otru pelēkā reiderisma daļu un balto reiderismu nav iespējams inkriminēt. Vai spēkā esošie tiesību akti ir saucami par pilnīgiem, ja reiz tie nespēj aizsargāt tiesību subjektus no reideru darbībām?

Diemžēl jāsecina, ka bieži vien uz pelēkā reiderisma (uzņēmumu amatpersonu un dalībnieku uzpirkšana, safabricētu prasību celšana tiesās, dokumentu viltošana, melnā PR aktivitātes, ķīlu un cita veida aizliegumu atzīmju reģistrēšana, stipra psiholoģiskā spiediena radīšana uzņēmumam un akcionāriem, manipulēšana ar akcionāru balsojumiem, pamatkapitāla izmaiņām, u.c.) izmantošanu reiderus pamudina tieši Latvijas Republikas tiesību akti, kuros nav paredzēta vērā ņemama atbildība un operatīva rīcība reiderisma apkarošanā.

Operatīvu reiderisma apkarošanu apgrūtina arī ikdienā par ieguvumu uzskatītais birokrātijas ātrums, kas no vienas puses ir ļoti ērta lieta, taču reizēm arī bīstama uzņēmējdarbībai. Šādu hipotēzi apliecina Šveices un Zviedrijas, kā salīdzinoši lielu aktīvu turētāju veiktie grozījumi to tiesību aktu sistēmā, kas paredz procesu nogaidīšanas termiņu, kura laikā jebkurai personai ir tiesības izteikt iebildumus gaidāmo akcionāru vai amatpersonu maiņas sakarā. Šo valstu veiktās izmaiņas apliecina reiderisma riskus arī uzņēmējdarbībai veselīgā un statistiski godprātīgā sabiedrībā, tāpēc

Latvijai, ņemot vērā ģeopolitisko un ekonomisko situāciju reģionā, būtu jāveic vēl vairāk preventīvu darbību. Valsts pārvalde netieši atzīst nogaidīšanas procedūru kā efektīvu mehānismu cīņā ar iespējamām pārkāpumiem, ko apliecina 2017. gada 1. janvārī Ceļu satiksmes likumā ieviestā transportlīdzekļu reģistrācijas kārtība. Proti, ar transportlīdzekļiem saistīto krāpšanas gadījumu mazināšanai, juridiskajai personai, reģistrējot transportlīdzekli, Ceļu satiksmes drošības direkcijā (CSDD) vienlaikus ar transportlīdzekļa reģistrāciju no 2017. gada 1. janvāra reģistrē arī atsavināšanas aizliegumu uz 15 dienām. Šo 15 dienu laikā Valsts ieņēmumu dienests (VID) veic risku analīzi, lai pārliecinātos, ka nav saskatāmi pievienotās vērtības nodokļa (PVN) nenomaksāšanas vai izkrāpšanas no valsts budžeta riski³. Gadījumos, kad ir nepieciešama padziļināta risku analīze, VID veic nodokļu administrēšanas pasākumus. Atsavināšanas aizliegums tiek dzēsts, kad pabeigti nodokļu administrēšanas pasākumi vai samaksāta drošības nauda. Nedrīkst ignorēt apstākli, ka preventīvi pasākumi padara drošāku ekonomisko vidi investoriem, attiecīgi perspektīvā uzlabojot konkrētās valsts ekonomiku kopumā. Tātad var secināt, ka efektīva juridiska rakstura cīņai ar reiderismu un krāpniecību kopumā ir arī potenciāli ekonomiski izdevīga, un reiderisma apkarošanas pasākumi ir ne vien komersantu, bet arī valsts vistiešākajās interesēs.

Šīs publikācijas kontekstā ir atzīmējams, ka reiderisma izcelsme vispirms ir jāsaista ar civiltiesiska rakstura darījumu izcelsmi, kas skar dažādu komercsabiedrību dibināšanu un to darbības tiesisku nodrošinājumu, taču reiderisms ir meklējams vispirms jau iepriekš minēto komercsabiedrību funkcionēšanā. Kā zināms, šī funkcionēšana var būt pilnvērtīga un peļņu nesoša. Taču nereti, pakļūpot savā eksistencē, šo komercstruktūru finanšu un saimnieciskie resursi nonāk krāpšanas shēmās, kuras pārvalda un īsteno reideri. Tāpēc var izdarīt pirmo secinājumu, ka bieži civiltiesiska rakstura darījumu īstenošana ir saistīta ar noziedzīgu darbību, kam būtu vēltāma īpaša uzmanība nodarījumu apkarošanā ar krimināltiesiska rakstura līdzekļiem.

Ir pamats uzskatīt, ka reiderisma gadījumu ir daudz vairāk, nekā mēs zinām, jo nevar aizmirst gadījumus, kad reideru radītās sekas cietušie cenšas novērst paši, neiesaistot tiesībsargājošās institūcijas. Par šādas rīcības iemesliem varam vien minēt, taču visticamākā tā ir neuzticēšanās tiesībsargājošajām institūcijām un to efektivitātei.

Atskatoties uz 2013. gada veiktajiem grozījumiem Komerclikumā⁴ jeb tā dēvēto „Antireiderisma likumu”⁵, nav viennozīmīgi vērtējams to lietderīgums un nozīme reiderisma gadījumu skaita samazinājumā⁶. Pirmkārt, tie paredzēja lielāku notāru iesaisti procesos, ko daudzi uzskatīja par šīs amata grupas lobēšanu, taču vienlaikus tika attīstīta arī alternatīva – e-paraksts. Lai gan e-paraksts, pretēji skeptiķu viedoklim par notāru pakalpojumu lobiju, deva personām iespēju veikt reģistrāciju vai izmaiņas teju par velti, vienlaicīgi tas pavēra jaunas iespējas naudas atmazgātājiem un noziedzīgu shēmu realizētājiem – persona ar citas personas informāciju var veikt visa veida izmaiņas un parakstīt visa veida dokumentus ar drošu elektronisko parakstu un attiecīgu laika zīmogu. Nav noslēpums, ka noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijai ir nepieciešamas fiziskas personas, kuras bieži vien ir vai nu zema sociālā slāņa pārstāvji, kuriem nerūp savas saistības, vai arī personas, kuras par krāpnieku realizētajām shēmām nemaz nenojauš. Tas ir iespējams vien tādēļ, ka dati tiek izmantoti viņiem pašiem pat nezinot, kas nebūtu iespējams, ja darījumi būtu formējami tikai ar notāru starpniecību. Jāatzīmē, ka Uzņēmumu reģistrs iesniegto dokumentu būtību nepārbauda – tik vien vajag, lai iesnieguma veidlapa būtu pareizi aizpildīta, pievienotie dokumenti cauršūti un numurēti.

Salīdzinoši nesens un tiešs reiderisma piemērs ir saistīts ar notikumiem dzīvokļu īpašnieku biedrībā „Ozolaines nami”. Persona X iegādājās nedzīvojamās telpas biedrības pārvaldītajā namā. Neilgā laika periodā šai personai izveidojās parāds par apsaimniekošanas pakalpojumiem vairāk nekā EUR 6 000,- apmērā. Lai lemtu par parāda atgūšanu un turpmāko personas tiesību ierobežošanu līdz parāda nomaksas brīdim, tika sasaukta dzīvokļu un nedzīvojamo telpu īpašnieku kopsapulce, par kuras dienaskārtību, vietu un laiku īpašniekiem savlaicīgi paziņots. Diemžēl kvoruma trūkuma dēļ kopsapulce nebija lemttiesīga, par ko tika sastādīts attiecīgs akts. Dažas nedēļas vēlāk tika viltota biedrības „Ozolaines nami” biedru sapulces norise ar dienaskārtību: jaunas valdes ievēlēšana. Protams, par jaunās valdes priekšsēdētāju ievēlēts tas pats parādnieks. Un vēl – pretrunā biedrības Statūtiem par vienu no valdes locekļiem ievēlēts nevis dzīvokļa īpašnieks, bet gan īrnieks, kuram īpašnieks nekādu pilnvarojumu nav devis. Lieki piebilst, ka dabā nekāda sapulce nebija notikusi, šo faktu ar saviem parakstiem apstiprinājuši divdesmit deviņi biedrības biedri.

Biedrības „Ozolaines nami” biedru faktiski nenotikušās kopsapulces protokols iesniegts Uzņēmumu reģistrā, nelikumīgā jaunā valde ķērusies pie darba, vispirms uzlaužot biedrības biroju ar mērķi piekļūt dokumentiem, tam sekoja arī paraksttiesību iegūšana bankā. Uz to brīdi bankā glabājās apmēram EUR 18 000 biedrības uzkrājuma fonda līdzekļi.

Nelikumīgi atceltā valde Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra galvenajam notāram iesniedza iesniegumu par nepamatotu valsts notāra lēmumu par biedrības „Ozolaines nami” valdes sastāva maiņas reģistrāciju. Arī Valsts policijai iesniegts iesniegums kriminālprocesa uzsākšanai par dokumentu viltošanu. Turpinājumā, biedrība “Ozolaines nami” vērsās tiesā, lai no nu jau jaunā valdes priekšsēdētāja civiltiesiski piedzītu uzkrāto parādu. Minētā persona, iespējams, pat iznīcinot biedrības dokumentos esošo informāciju un pierādījumus, šo civiltiesisko procesu vistiešākajā veidā ietekmēja sev labvēlīgi, jo bija vienlaicīgi gan prasītājs biedrības vārdā, gan atbildētājs – ka parādnieks!

Pateicoties biedrības biedru aktivitātei, drīz vien notika leģitīma un visiem iepriekš izziņota biedru kopsapulce, kurā piedalījās jau 56 no 68 biedriem un kopsapulcē ievēlēja jaunu valdi 7 cilvēku sastāvā. Uzņēmumu reģistrs sešas dienas vēlāk šo lēmumu apstiprināja, un kopš tā brīža nama iedzīvotāji atguva kontroli pār biedrību. Diemžēl, šajā laikā no biedrības telpām bija pazudusi ne vien biedrības dokumentācija, bet arī amatpersonu personīgās mantas.

Laikā, kad biedrība bija fiktīvās valdes pārziņā, apsūdzētā persona, kā biedrības valdes priekšsēdētājs, tiesā noslēdza ar sevi izlīgumu, atbrīvojot no maksājumiem ne tikai par iepriekšējiem periodiem, bet arī turpmākajiem. Jāpiebilst, ka šī tiesas sēde notika 6 dienas pēc jaunās valdes iecelšanas leģitīmā biedru kopsapulcē, kurā piedalījās arī minētā persona, tātad lieliski apzinoties savu pilnvaru formālo beigšanos jau 6 dienas pirms izlīguma apstiprināšanas tiesā. Šī persona, izmantojot savu amatpersonas statusu, arī atsaucā biedrības iesniegto sūdzību Rīgas pilsētas Būvvaldei par nelikumīgo būvniecību sev piederošajās telpās, kurās notiekošās pārbūves apmērs un veids ēkas iedzīvotājiem radīja šaubas par to konstruktīvo drošību un iespējamu apdraudējumu. Tāpat šajā posmā no biedrības konta bija veikti nepamatoti maksājumi, nodarot finansiālu kaitējumu biedrības biedriem un dzīvokļu, nedzīvojamo telpu īpašniekiem⁷.

Šajā gadījumā neizpratni raisa atklātā un bezbailīgā reiderisma

shēma ar relatīvi viegli prognozējamu turpinājumu – vairāki kriminālprocesi un civiltiesiskas prasības pret pārkāpēju. Vēl pārdomas raisa arī personas sociāli-finansiālais profils – šai personai pieder vairāki rentabli uzņēmumi ar kopējo apgrozījumu 2016. gadā vairāk nekā EUR 700 000 apmērā, un viens no tiem ir vairāku valsts institūciju sadarbības partneris. Tas kārtējo reizi apliecina, ka reideru profils nav viennozīmīgs vai saistāms ar subjektu sociālo vai finansiālo statusu, nereti tieši turīgām personām piemīt visatļautības apziņa⁸.

Lai gan minētajā piemērā, pateicoties iesaistīto aktīvajai rīcībai, bija nepieciešams aptuveni mēnesis tiesību atjaunošanai, ir skaidri redzams, ka tas bija vairāk nekā pietiekoši, lai rastos ievērojami dažāda veida zaudējumi. Kārtējo reizi jāuzdod jautājums: vai tiesībsargājošo iestāžu rīcība šādos gadījumos ir pietiekoši efektīva, lai pasargātu cietušos no zaudējumiem? Hipotētiski – vai tiesībsargājošajām iestādēm nebūtu jāparedz tiesības īslaicīgi apturēt visas ar uzņēmumu saistītās darbības (jaunu līgumu/vienošanos slēgšana, banku operācijas, akcionāru un amatpersonu maiņa u. c.) gadījumos, kad tiek saņemts iesniegums par reideriska rakstura darbībām? Analogija šādai rīcībai ir iepriekš minētās preventīvās darbības ar 15 dienu liegumu automašīnām, tas darbojas kā nodrošinājums bez sākotnēja pamatojuma, taču šajā gadījumā ir konkrēts cietušās puses iesniegums, kura pamatotību var relatīvi ātri pārbaudīt. Tāpat pārdomas raisa nepieciešamība ierobežot reiderismā apsūdzētu personu tiesības nodarboties ar komercdarbību, jo šādas personas būtu lietderīgāk iekļaut riska personu grupā, nekā tos, kuri savlaicīgi nav iesnieguši maksātspējas pieteikumu par piederošiem uzņēmumiem vai arī savlaicīgi iesnieguši uzņēmuma grāmatvedības atskaites⁹.

Secinājumi

1. Rezumējot iepriekš teikto un situāciju kopumā, ir skaidri redzams, ka reiderisms kā problēma pastāv.
2. Ar „reiderismu” apzīmē trešo personu prettiesiskas vai neētiskas darbības personu mantas, uzņēmuma kapitāla daļu vai to aktīvu pārņemšanā vai valdījuma tiesību nostiprināšanā.
3. Iespējams identificēt biežāk sastopamos reiderisma veidus, kurus, paredzot atbilstošus risinājumus normatīvajā regulējumā,

atbilstošajiem dienestiem ir iespējas relatīvi ātri iznīdēt jau sākumā.

4. Latvijas normatīvajos aktos trūkst efektīvas juridiskās atbildības par reiderismu un regulējuma operatīvai rīcībai reiderisma konstatācijas gadījumā.
5. Neapšaubāmi, ka efektīvs normatīvo aktu regulējums reiderisma novēršanai kalpos par preventīvu instrumentu reiderisma izplatībā, jo šobrīd reiderismu kā prettiesisku parādību veicina tiesiskā regulējuma trūkums, kā rezultātā tiesībaizsardzības iestādes nespēj efektīvi cīnīties un novērst reiderismu.
6. Situācijā, kad tiesiskais regulējums ir nepietiekams, personām, kuras prettiesiski pārņem personu mantu, uzņēmumu kapitāla daļas vai to aktīvus, vai nostiprina valdījuma tiesības (t. i., reideriem), var veidoties nesodāmības un visatļautības sajūta. Savukārt reiderismā cietušajai pusei ir jāpieliek lielas pūles un, neskatoties uz reideru radītajiem zaudējumiem, jābūt finansiāli spējīgai ilgā procesā pierādīt vainīgās puses nodarījumu.

Atsauces

- ¹ Kuzis I. Latvijā nav vienotas izpratnes par reiderismu. <http://nra.lv/latvija/176162-ints-kuzis-latvija-nav-vienotas-izpratnes-par-reiderismu.htm>, apskatīts 07.01.2018.
- ² Civilprocesa likums, spēkā no 01.03.1999. <https://likumi.lv/doc.php?id=50500>, apskatīts 07.01.2018.
- ³ “No 1. janvāra stājas spēkā grozījumi attiecībā uz personām, kas savā īpašumā vai turējumā reģistrē transportlīdzekli”. <https://www.vid.gov.lv/lv/no-1janvara-stajas-speka-grozijumi-attieciba-uz-personam-kas-sava-ipasuma-vai-turejuma-registre>, apskatīts 2018. gada 07. janvārī.
- ⁴ Komerclikums, spēkā no 01.01.2002. <https://likumi.lv/doc.php?id=50500>, apskatīts 07.01.2018.
- ⁵ Anti-raiderism focused amendments have been made to the Commercial law. www.deliotte.com, 02.07.2013.
- ⁶ Commercial law amendments to prevent raiderism. www.sorainen.com, 02.07.2013.
- ⁷ Reiderisms Latvijā zeļ un plaukst. <https://bpta.lv/2017/02/21/reiderisms-latvija-zel-un-plaukst-turpinajums/>, apskatīts 07.01.2018.

- ⁸ Izziņa no www.firmas.lv, apskatīts 2018. gada 07. janvārī.
- ⁹ Likums “Par nodokļiem un nodevām”, spēkā no 01.04.2005., <https://likumi.lv/doc.php?id=33946>, apskatīts 07.01.2018. Likums “Par Valsts ieņēmumu dienestu”, spēkā no 25.11.1993., <https://likumi.lv/doc.php?id=59902>, apskatīts 07.01.2018.

Аннотация

Рейдерство – это тип преступления, который не имеет точной дефиниции в нормативных актах. Цель статьи – исследовать факты мошеннического вида рейдерства и исторические взаимоотношения в аспекте нормативных актов, а также изучить свойства рейдерства, проанализировав конкретный пример. Этот пример, как и многие другие, полностью подтверждает гипотезу о существовании рейдерства, проблему превентивной идентификации профиля рейдеров, а также несовершенства нормативных актов. По мнению автора, возможно определить наиболее распространенные виды рейдерства, которые путем изменений в нормативных актах для соответствующих служб могут быть оперативно локализованы, а виновные лица привлечены к ответственности. Несомненно, эффективное нормативное регулирование также будет действовать в качестве сдерживающего фактора для распространения рейдерства, поскольку неспособность нормативного регулирования эффективно реагировать и относительное чувство безнаказанности служат катализатором для рейдеров: потерпевшая сторона должна прилагать большие усилия и, несмотря на причиненный рейдерами ущерб, должна быть способна в финансовом отношении доказать факт правонарушения в долгосрочном процессе.